

ГІБРИДНИЙ РЕЖИМ: СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті проаналізовано становлення, принципи та особливості гібридного режиму

Ключові слова: демократія, автократія, гібрид, режим.

Abstract

The article analyzes the formation, principles and features of the hybrid regime

Keywords: democracy, autocracy, hybrid, regime.

Вступ

Гібридні політичні режими визначаються як політичні режими, що не є ані демократичними, ані авторитарними, проте поєднують у собі як демократичні, так і авторитарні ознаки. Однак і таке «середньоарифметичне» визначення «гібридів», на думку американського дослідника Г. Хейла, потребує корекції, оскільки дані політичні режими здатні мати ознаки, які часто є унікальними і притаманними лише їм. Так, наприклад, держави, що знаходяться посередині континууму «демократія – автократія», виявляють більш войовничу зовнішньополітичну поведінку, їм притаманні менший рівень підприємницької впевненості («business confidence») і наявність значних проблем із забрудненням навколишнього середовища, а також частіше порушення функціонування системи формальних інститутів у порівнянні з демократичними і авторитарними режимами [1].

Гібридним вважається режим, у якому на виборах мають місце значні порушення, які часто не дозволяють вважати їх вільними та справедливими. Уряд може тиснути на опозиційні партії та опозиційних кандидатів. Порівняно з неповноцінними демократіями помітна істотна слабкість політичної культури, функціонування держави та політичної участі. Корупція, як правило, значно поширена, верховенство права слабке. Громадянське суспільство слабке, наявне переслідування журналістів, а судова влада не незалежна [2].

Основна частина

Відносно режимів, які раніше називалися «перехідними» в 1980-х роках, термін «гібридний режим» став використовуватися і був посилений, оскільки, за словами Томаса Карозерса, більшість «перехідних країн» не є ні повністю диктаторськими, ні прагнуть до демократії і в цілому їх можна назвати перехідними. Вони розташовані в політично стабільній сірій зоні, зміни в якій можуть не відбуватися протягом десятиліть». Таким чином, він заявив, що гібридні режими необхідно розглядати без припущення, що вони в кінцевому підсумку стануть демократичними. Ці гібридні режими були названі напівавторитаризм або електоральний авторитаризм

Гібридний режим – це авторитаризм на новому історичному етапі. Відомо, в чому різниця між авторитарним і тоталітарним режимами: перший заохочує в громадянах пасивність, а другий – мобілізацію. Тоталітарний режим вимагає участі: хто не марширує і не співає, той нелояльний. Авторитарний режим, навпаки, переконує підданих залишатися вдома. Хто занадто бадьоро марширує і занадто голосно співає, той на підозрі, незалежно від ідеологічного змісту пісень і напрямки маршів [3].

Гібридні режими заводяться в основному в ресурсних країнах, іноді званих петрогосударствами (але їх життєзабезпечуючих ресурсом не обов'язково є нафта). Це режими, яким гроші дістаються даром не від праці народного, а від природного ресурсу. Населення гібридним режимам тільки заважає і створює додаткові ризики заповітної мрії - незмінності влади. У серці таких режимів – думка, яку в Росії чомусь приписують Маргарет Тетчер: добре б мати х громадян для обслуговування труби (свердловини, шахти), а решта б куди-небудь поділися. З цієї причини режим побоюється будь мобілізації: у нього немає інститутів, які використовують громадянську активність і участь.

Західні дослідники, які називають гібридний режим неліберальною демократією або електоральним авторитаризмом, звертають увагу на одну його сторону – декоративність демократичних інститутів. У гібридних режимах проходять вибори, але влада не змінюється. Є кілька

телеканалів, але всі вони говорять одне і те ж. Існує опозиція, але вона нікому не опонує. Значить, кажуть західні політологи, це все декоративна мішура, під якою ховається старий добрий авторитаризм [4].

Гібридні режими досить стійкі і живучі. Вони користуються перевагами майже ринкової економіки і частково вільної громадської середовища, тому не розвалюються за день, як класичні диктатури [5].

Основне питання наукової дискусії про гібриди – чи вважати їх перехідною формою на шляху до стійкої демократії або авторитаризму, або самостійним стабільним видом політичного устрою. Поки спостереження показують, що гібриди досить стійкі, але одночасно нестабільні. Іншими словами, вони не руйнуються в результаті перевороту або зовнішньої агресії, як тоталітарні й авторитарні режими, але повільно перероджуються – або в демократію, або в автократію, або в failed state (впадають в хаос і втрачають територіальну цілісність). Відразу треба сказати, що перший сценарій найбільш частий – гібриди схильні з плином часу стає нехай слабкими і недолугими, але демократіями. Другий і третій сценарій управляються одними і тими ж факторами. Це означає, що для режиму є тільки два варіанти: або стати демократією, або стати автократією і / або розвалитися.

Висновки

Одже, гібридний режим є досить стійким. Він навряд чи зруйнується від впливу війни, тому що війни інформаційної епохи ефективні настільки, наскільки підконтрольні медіа. Він може вступити в смугу нестабільності через погіршення економічної кон'юнктури, але це погіршення необов'язково буде пов'язано з падінням цін на нафту (див. Приклад Венесуели). Шанси на зміну гібридного режиму повноцінним авторитаризмом зростають з ізоляцією від Заходу і зближенням з авторитарним сусідом типу Китаю. Але в разі Росії є відчуття, що переорієнтація на Схід має скоріше пропагандистський, ніж сутнісний характер. Шанси на демократизацію режиму тим вище, чим організованіше суспільство. Будь-які форми соціальної організації, навіть ті, які режим вибудовує в декоративних або пропагандистських цілях, служать в кінцевому рахунку суспільному благу. Бо спільна діяльність громадян – і перше благо, і умова появи всіх інших [6]. Гібридні режими здатні трансформуватись під впливом розвитку громадянського суспільства, євроінтеграційних процесів та ін..

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Денисюк С.Г. Особливості політичної комунікації в перехідних політичних режимах. *Ціннісний вимір політичної діяльності: політична трансформація сучасного українського суспільства* : збірник наукових праць III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 26–28 квітня 2012 р. [Редкол. Ю. М. Бардачов, В.Ф. Цвих.] Херсон : Олді-плюс, 2012. С. 220–224.
2. Шульман К. Стійкість гібридних режимів – де Коцея голка. URL: <https://www.vedomosti.ru/opinion/articles/2014/09/15/ustojchivost-gibridnyh-rezhimov>
3. Вікіпедія. Гібридний режим. *Вікіпедія*. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Гибридный_режим
4. Відритий університет. Князівство політичної імітації. *Відритий університет*. URL: <https://openuni.io/course/6-course-5/lesson/1/material/546/>
5. Медуза. Який в Росії політичний режим ? *Медуза*. URL: <https://meduza.io/cards/kakoy-v-rossii-politicheskij-rezhim>
6. Вікіпедія. Політичний режим. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Політичний_режим#Гібридний_режим

Звудецький Єгор Олегович – студентка групи ІСТ-17б, факультету комп'ютерних систем та автоматизації, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: vikavichenka@gmail.com

Науковий керівник: **Денисюк Світлана Георгіївна** – доктор політичних наук, професор, професор кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

Zvuzdetskyi Yehor Olegovych – student of IIST-17b, Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: egorzvuzdetskyi@gmail.com

Supervisor: **Svitlana G. Denysiuk** – Doctor of Politician science (Eng.), professor, professor of social and political sciences department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com